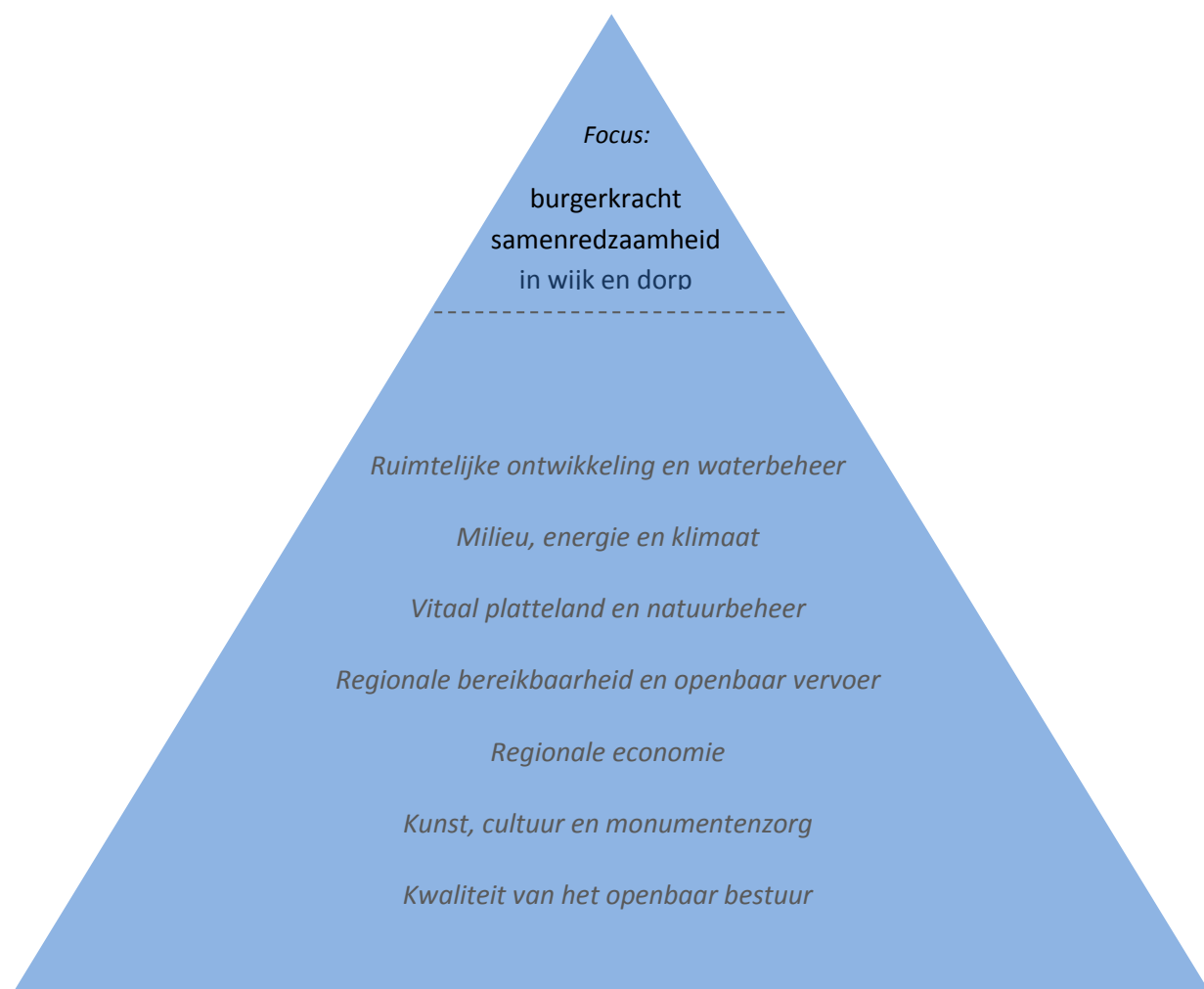

Samen sterk voor leefbaarheid

visie leefbaarheid
provincie Gelderland
januari 2016

LEEFBAARHEID

Goed en prettig wonen, werken en leven

1. Waarom maken we ons sterk voor leefbaarheid?	3
2. De invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op leefbaarheid	4
3. De rondetafelgesprekken	5
Zes rode draden uit de gesprekken	
Conclusies	
4. Onze ambitie: samenhang in de Gelderse samenleving	6
5. Afwegingskader	8
6. Uitvoering leefbaarheidsbeleid	8
7. Het vervolg	10
 Bijlage: Kerntaken gerelateerd aan leefbaarheid	 11

Samen sterk voor leefbaarheid

“Er borrelt veel in de samenleving, de provincie moet daarop inhaken. Kijk naar wat er leeft op lokaal niveau en waar energie of juist knelpunten zitten. Neem dat als vertrekpunt. Het gaat om een nieuwe manier van denken die de samenredzaamheid vergroot.” (Patricia Withagen, wethouder gemeente Zutphen, rondetafelgesprek leefbaarheid Zutphen 26 oktober 2015)

1. Waarom maken we ons sterk voor leefbaarheid?

Leefbaarheid is een begrip dat iedereen kent, maar dat lastig af te bakenen is; ieder heeft zijn eigen beeld en beleving. Leefbaarheid definiëren we hier als de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de behoeften van de mens. Het gaat om goed en prettig wonen, werken en leven. In het coalitieakkoord is bij verschillende beleidsthema's gesproken over leefbaarheid en de ambities op dat terrein. Bij de behandeling van de startnotitie leefbaarheid (bespreking in de Cie. RLW op 13 september jl.) hebben wij toegezegd eind 2015 de visie leefbaarheid aan te bieden aan PS. Dat doen we bij deze.

Met het beleid dat we vanuit de kerntaken uitvoeren, dragen wij vanuit onze kracht bij aan goed wonen, werken en leven in Gelderland. *Een voorbeeld is de pilot voor ander vervoer om de bereikbaarheid in de stedelijke netwerken en op het platteland te bevorderen.* Ook de aanpak van de gebiedsopgaven heeft invloed op leefbaarheid. *Een voorbeeld hiervan is Achterhoek 2020 met de aanleg van snel internet. Dit bevordert de bereikbaarheid, economische ontwikkeling en stimuleert innovatie, toegankelijkheid van voorzieningen en vitaliteit van het platteland. Een ander voorbeeld is de ontwikkeling van Park Lingezegen als groene buffer in een stedelijk gebied, met raakvlakken voor de bevordering en ontwikkeling van bijvoorbeeld toerisme en recreatie, natuur en landschap, mobiliteit (snelfietspad), cultuur en duurzame landbouw.* In de bijlage geven we een beknopt overzicht van doelen, programma's en projecten binnen de kerntaken waarmee de leefbaarheid in Gelderland direct of indirect wordt bevorderd.

De provincie draagt met haar beleid in de kerntaken al veel bij aan een leefbaar(der) Gelderland. Desondanks zien we dat er in de steden en op het platteland, in wijken, dorpen en kernen, leefbaarheidsopgaven blijven bestaan. Door maatschappelijke ontwikkelingen ontstaan ook nieuwe opgaven, op verschillende schaalniveau's: lokaal, regionaal/provinciaal of landelijk. De vluchtelingenproblematiek is een voorbeeld van een nieuwe opgave in de context van leefbaarheid. Deze majeure opgave vraagt om een integrale aanpak (het gaat om wonen/huisvesting, onderwijs en arbeidsmarkt/werk), waarbij de provincie een toegevoegde waarde heeft. Daarmee kan het verschil worden gemaakt (zie de vrijwel statenbrede motie 15M43 van 7 oktober 2015). Aan deze opgave wordt inmiddels gewerkt.

We zien ook dat er groepen burgers zijn die initiatief nemen om hun leefomgeving te verbeteren. Bijvoorbeeld op het gebied van energie, zorg of opvang van vluchtelingen.

Hoe kan de provincie extra inzetten op de aanpak van leefbaarheidsopgaven? Met deze vraag zijn we in gesprek gegaan in de verschillende regio's. Door de ronde tafelgesprekken die we hebben gevoerd zijn we er van overtuigd geraakt dat we, aanvullend op wat we in onze programma's al doen, wat extra kunnen doen aan de oplossing van die opgaven. Wij kunnen dat doen door burgerinitiatieven te ondersteunen én door verbindingen te leggen tussen deze burgerinitiatieven en ons beleid op verschillende terreinen. Daarmee bevorderen we de samenhang in de samenleving en het (modern) naoberschap, een term die in Gelderland al een lange historie heeft. Modern naoberschap "is een nieuw netwerk van mensen, gedeeltelijk gebaseerd op de kernwaarden van het 'oude' naoberschap. Binnen dit netwerk wil men elkaar helpen om aangenaam te wonen, te werken en te leven. Nieuwe communicatiemiddelen ondersteunen de verbindingen. Gedeelde

verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid, wederzijds vertrouwen, talenteninzet en wederkerigheid zijn de nieuwe ongeschreven regels”¹.

Doel van deze visie

In deze visie:

- beschrijven wij wat de opbrengst is van de rondetafelgesprekken die wij hebben gevoerd;
- geven wij de richting voor het Gelders leefbaarheidsbeleid voor de kortere en langere termijn;
- beschrijven wij onze visie op onze werkwijze en de rollen daarin;
- schetsen wij richtingen voor de uitvoering van het beleid en
- schetsen wij het vervolgproces om het beleid, na de gedachtewisseling met Provinciale Staten, te concretiseren.

2. De invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op leefbaarheid

In de startnotitie leefbaarheid (behandeling in de Cie RLW 13 september 2015) hebben wij een overzicht gegeven van een aantal relevante maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de leefbaarheid in Gelderland. Wij noemen ze nog even kort.

- *Mondiaal versus lokaal*: ontwikkelingen op wereldschaal hebben invloed op het dagelijks leven op kleine schaal. Denk aan de globale economie, de zichtbare vluchtelingenproblematiek, de voelbare aanslagen in Parijs.
- *Krimp*: een krimpend aantal inwoners en in relatie daarmee een afnemende hoeveelheid en diversiteit aan voorzieningen. Inmiddels zien we dat ook in andere gebieden dan de Achterhoek en niet alleen op het platteland.
- *Europa*: de Europese regelgeving heeft invloed op lokaal en regionaal beleid. Voor de meeste burgers is dit ver van hun bed en niet herkenbaar.
- *Digitalisering*: de digitale samenleving kan het leven op veel terreinen veraangename. De keerzijde hiervan is dat mensen minder contact met elkaar hebben via het gewone gesprek.
- *De-institutionalisering*: de opkomst van kleinschalige particuliere initiatieven, bijvoorbeeld op het gebied van zorg en energie. Dit geeft nieuwe verbindingen tussen mensen op kleinere, lokale schaal;
- *De burger als initiatiefnemer*: burgers willen zelf bepalen hoe zij hun leven willen leven. Burgerinitiatief en burgerkracht krijgen steeds meer invloed; door te verbinden en te delen organiseren mensen met elkaar hun leven en de daarvoor noodzakelijke voorzieningen. Soms samen met de overheid, maar ook zonder.

We willen hieraan een ontwikkeling toevoegen die van grote invloed is op de leefbaarheid zoals mensen die ervaren:

- *De drie decentralisaties in het sociale domein*: de transitie van Awbz naar Wmo en Zorgverzekeringswet, de Participatiewet en de transitie van de jeugdzorg. De decentralisaties hebben een forse impact op het leven van burgers én op gemeenten. Gemeenten hebben nieuwe taken en verantwoordelijkheden gekregen. Zij moeten niet alleen de zorg dicht bij huis organiseren, maar ook burgers in hun kracht zetten, zodat zij zelf de regie kunnen voeren.

Deze ontwikkelingen beïnvloeden de mate waarin mensen goed en prettig kunnen wonen, werken en leven in hun stad, wijk, kern of dorp. De gevolgen van deze ontwikkelingen zijn een impuls voor burgers om zelf in actie te komen en te proberen de leefbaarheid te vergroten.

¹ Linda Commandeur en Tanja Abbas, ‘Modern Naoberschap – Hype of houvast’; 2012.

3. De rondetafelgesprekken

In oktober/november 2015 zijn er rondetafelgesprekken gevoerd, in respectievelijk Ermelo, Winterswijk, Beesd, Zutphen en Huissen. Aan de gesprekken namen maatschappelijke organisaties, lokale bestuurders, burgemeesters, vrijwilligers, ondernemers en lokale ambtenaren deel. In totaal hebben ruim honderd mensen aan de gesprekken meegedaan. De 'ondersteuningsinstellingen sociaal profiel' waren ook uitgenodigd. Enkele Statenleden zijn als toehoorder aanwezig geweest. Tijdens het congres 'Ruimte voor Gelderland' is een GS-tafel georganiseerd waarin drie stellingen ter discussie zijn gebracht, ontleend aan de opbrengst van de ronde tafelgesprekken.

Het doel van deze gesprekken en de GS-tafel was antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- Op welke thema's zou aanvullend provinciaal leefbaarheidsbeleid zich moeten richten? Op welke niet?
- Welke rollen hebben actoren op leefbaarheidsgebied al en welke rol zou de provincie dan moeten nemen, welke niet?
- Welke instrumenten kunnen, door partners en provincie worden ingezet en ontwikkeld om effectief leefbaarheidsbeleid te voeren?
- Wat voor samenwerkingsarrangementen van partners en provincie kunnen effectief zijn voor de bevordering van de leefbaarheid in Gelderland?

In de gesprekken die zijn gevoerd hebben we een goed beeld gekregen van de meerwaarde die wij kunnen hebben in de aanpak van leefbaarheidsopgaven, van de rollen die van ons worden gevraagd en van de voorwaarden voor effectief provinciaal leefbaarheidsbeleid.

Zes **rode draden** uit deze gesprekken:

1. Er bestaat grote samenhang tussen maatregelen op fysiek, economisch en sociaal domein: een maatregel op het ene terrein heeft vaak consequenties op een van de beide andere terreinen. De provincie moet deze samenhang, als één van de spelers op deze domeinen, in haar handelen tot uiting laten komen. De provincie moet haar ogen niet sluiten voor het sociale domein. Provinciaal beleid heeft hier effect op.
2. Waar 'leefbaarheid' voorheen vooral een kwestie was die geagendeerd was voor het platteland, zien we nu meer en meer dat de leefbaarheidsproblematiek in dorpen en grotere kernen én die van stad of wijk steeds meer op elkaar lijken.
3. Doorslaggevende factor bij het aanpakken van leefbaarheidsproblemen in steden en op het platteland is de aansluiting op de (lokale) energie op een thema of probleem. Zonder betrokken burgers is het effect van overheidsbeleid kwalitatief en kwantitatief relatief gering.
4. Burgerinitiatieven zijn zeer belangrijk voor innovatieve oplossingen op het terrein van leefbaarheid; de overheid zou dit meer *als partner* kunnen ondersteunen en begeleiden. Burgerinitiatieven ontbreekt het vaak niet aan creatieve energie en elan, maar vaak wel aan uithoudingsvermogen. Er is behoefte aan experimenteeruimte en soms is ondersteuning met professionele expertise nodig.
5. De verbinding van de burger met de lokale leefomgeving, de historische en culturele identiteit van een gebied en het gevoel hier deel van te zijn, is essentieel voor leefbaarheid.
6. De provincie kan meerwaarde bieden, aanvullend op de rol van gemeenten. De provincie kan een platform bieden voor gemeenten en burgerinitiatieven. Mogelijke rollen zijn die van

kennismakelaar en –verbinder, facilitator en katalysator van processen, financier, stimulator/initiator van innovatie, meedenker en participant.

De verslagen van de rondetafelgesprekken leefbaarheid kunnen op aanvraag worden toegestuurd.

Over het algemeen was er na de gesprekken sprake van enthousiasme om samen met ons een verdiepingsslag te maken.

Conclusies

Wij trekken uit de gesprekken de volgende conclusies over de richting van provinciaal leefbaarheidsbeleid:

- A. In de Gelderse samenleving is veel energie aanwezig om ervaren leefbaarheidsproblemen in steden en op het platteland aan te pakken. De wijk en het dorp zijn de schaal waarop leefbaarheid wordt ervaren en waar draagvlak bestaat voor de aanpak van leefbaarheidsopgaven.
- B. Burgerkracht is een belangrijk leidend principe voor de aanpak van leefbaarheidsopgaven. Zeker als het gaat om gebundelde burgerkracht in de vorm van samenredzaamheid.² Provinciaal leefbaarheidsbeleid kan daarbij aansluiten. Daar waar burgerkracht ontbreekt ligt er primair een taak voor gemeenten.
- C. De provincie stelt geen beleidsdoelen op het sociale domein. De uitvoering van provinciaal beleid heeft wel effecten op het sociale domein. De provincie kan zodoende, aanvullend op de rol van gemeenten en burgerinitiatieven, wezenlijke effecten (helpen) bereiken.

4. Onze ambitie: samenhang in de Gelderse samenleving

Hoewel we binnen de kerntaken beleid ontwikkelen en voeren dat van invloed is op de leefbaarheid in Gelderland, zien we dat er in de steden en op het platteland, in wijken, dorpen en kernen, leefbaarheidsopgaven blijven bestaan en nieuwe opgaven ontstaan. Door burgerinitiatieven te ondersteunen én door verbindingen te leggen tussen deze burgerinitiatieven en ons beleid op verschillende terreinen, kunnen we de leefbaarheid bevorderen. We leveren er een bijdrage mee aan de samenhang in de Gelderse samenleving. Dat is ook de boodschap uit de rondetafelgesprekken.

Wij zetten in op:

1. burgerkracht;
2. het niveau van wijken en dorpen;
3. inhoudelijke thema's waar de energie zit.

Ad 1. We zetten in op *burgerkracht* omdat burgerkracht oplossingen mogelijk maakt. Het is een essentiële voorwaarde om leefbaarheidsinitiatieven van de grond te krijgen en levensvatbaar te maken. Zonder de energie van burgers, zonder hun gevoelde eigenaarschap is de effectiviteit van leefbaarheidsbeleid gering. Het gaat niet om de kracht van de individuele burger, maar om de gebundelde kracht van groepen burgers die samen willen werken aan de aanpak van leefbaarheidsopgaven die zij ervaren en die tot sociale cohesie leiden: samenredzaamheid! (zie voetnoot ²).

² De term samenredzaamheid wordt gebruikt in "Verandering van tijdperk. Nederland kantelt", Jan Rotmans 2014. Rotmans beschrijft dat Nederland transformeert naar een nieuwe samenleving waarin mensen samen alternatieven ontwikkelen en een beweging van onderop vormen, essentieel voor de transitie naar een beter aangepaste samenleving en economie. Sociale cohesie is daarvoor een belangrijke pijler.

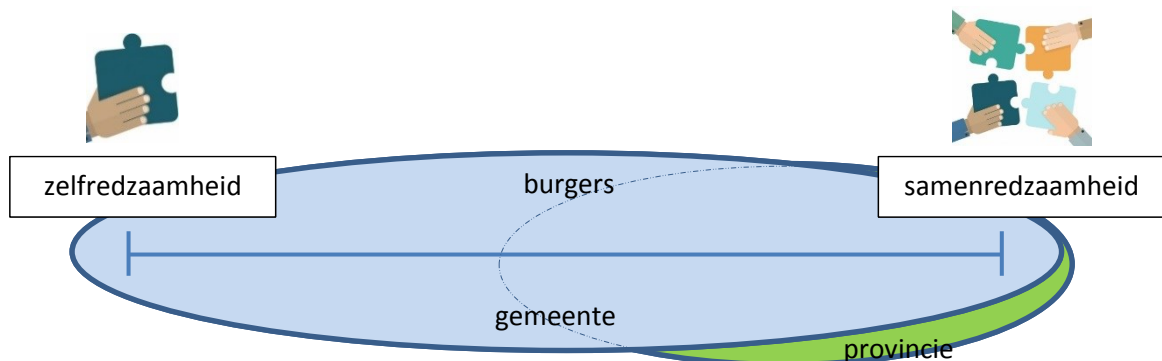
Ad 2. We zetten in op *wijk en dorp* omdat daar zichtbaar en voelbaar is of het er goed en prettig wonen is en goed en prettig gewerkt en geleefd kan worden. In wijk en dorp is het beïnvloedingsvermogen van samenwerkende burgers het grootst, kunnen hun activiteiten het meeste effect hebben en is het resultaat zichtbaar, tastbaar en voelbaar.

Ad 3. We zetten in op *thema's waarop energie zit* omdat er dan een goede kans van slagen is voor verdere stappen. We sluiten aan bij de energie die in wijk of dorp aanwezig is voor het bedenken van oplossingen voor de leefbaarheidsproblemen, zoals zij daar worden ervaren.

We sluiten zoveel mogelijk aan op de programma's die we, binnen de kerntaken, al uitvoeren en leggen verbindingen met die programma's. Zo ontwikkelen we samen een zo groot mogelijke kracht met een effectief gebruik van menskracht, kennis, expertise en financiële middelen. Daar zit de meerwaarde van ons leefbaarheidsbeleid. Wij zullen hierbij profiteren van de ervaring die in de afgelopen jaren in andere programma's is opgedaan. Waar de gebiedsopgaven vaak over grotere thema's gaan, kan het bij leefbaarheid juist over kleinschalige initiatieven gaan.

We plaatsen wel een paar kanttekeningen:

- a. Onze focus ligt op samenredzaamheid en het bevorderen van samenhang en sociale cohesie. Op krachtige coalities die samenwerken om hun leefbaarheid te verbeteren. We richten ons dus niet op initiatieven die als doel hebben de zelfredzaamheid van individuele burgers te vergroten; dat is het domein van de gemeenten.
- b. We richten ons in beginsel niet op nieuwe voorzieningen als kulturhusen of buurt- en dorpshuizen. Maar als een dergelijke voorziening een belangrijk onderdeel is van een groter leefbaarheidsplan, bijvoorbeeld in het kader van demografische ontwikkelingen, zullen we het in die context bezien.

Met de ambitie bevinden we ons in het goede gezelschap van onder meer de provincies Noord-Brabant en Zeeland. Zij sluiten aan op de (burger-)initiatieven waar een provinciale bijdrage een belangrijke inhoudelijke en procesmatige impuls geeft aan het behalen van resultaat.

5. Afwegingskader

Belangrijke overwegingen bij het al dan niet aansluiten op initiatieven zijn:

- zijn er raakvlakken met een of meerdere kerntaken van het provinciaal beleid?
- zit er bij de betrokkenen energie op het onderwerp? Is er motivatie en ambitie ('vuur', 'beleving') om het vraagstuk aan te pakken, zien we 'burgerkracht', zien we samenredzaamheid?
- Is het initiatief ondersteunend aan gemeentelijk en/of ons provinciaal beleid, of draagt het daar aan bij?

- als het gaat over regulier beleid, over lopende provinciale programma's, zullen we de vraag in eerste instantie vanuit dat beleid bekijken (en daar beleggen), tenzij er evident afzonderlijke ('aanvullende') leefbaarheidsopgaven uit voortkomen;
- Zonder bepaalde gebieden te willen uitsluiten, achten we juist initiatieven op het gebied van sport, cultuur, wonen, natuur, energie en economie kansrijk. Initiatieven op deze gebieden raken de mensen in hun directe leefomgeving en passen binnen onze kerntaken.

Veel gemeenten zoeken naar hun rol en positionering in relatie tot burgerinitiatieven, zijn op zoek naar de goede voorbeelden, naar inspiratie en naar (proces-)ondersteuning. Wij willen dan ook samen met gemeenten kijken wat er nodig is om de kracht van de samenleving, burgerkracht, actief in te zetten. En we willen kijken hoe we de gemeenten hierbij kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld over hoe zij hun rol kunnen nemen.

6. Uitvoering leefbaarheidsbeleid

We hebben geconstateerd dat de provincie voor de aanpak van leefbaarheidsopgaven een meerwaarde kan bieden, in aanvulling op ons beleid in de kerntaken, en aanvullend op de rol van gemeenten. Afhankelijk van het onderwerp en van het soort burgerinitiatief, zien wij voor ons verschillende rollen: kennismakelaar en –verbinder, facilitator en katalysator van processen, stimulator/initiator van innovatie, meedenker, participant en financier. Voor de uitvoering van ons leefbaarheidsbeleid zetten wij bij het vervullen van deze rollen de volgende instrumenten en activiteiten in.

6a. Leefbaarheidsagenda

Wij willen de totstandkoming van lokale leefbaarheidsagenda's stimuleren via de (regionale) overleggen van de portefeuillehouders zorg&welzijn. Wij zien deze agenda's als een resultaat van het gesprek tussen gemeenten en burgergroepen over hun leefbaarheidsopgaven. Zo'n leefbaarheidsagenda (vgl dorpsontwikkelingsplan) zien we als een dynamisch proces en gesprek dat in kaart brengt wat de lokale leefbaarheidsopgaven zijn en dat kan dienen als leidraad voor de aanpak van de opgaven.

6b. Kennis delen over leefbaarheid

Wij willen de ervaringen die worden opgedaan met leefbaarheidsinitiatieven, burgerinitiatieven in Gelderland (laten) delen met anderen die daar profijt van kunnen hebben. Wij zullen daarvoor een analoog en digitaal platform (laten) inrichten. Daarnaast willen we inspiratiebijeenkomsten organiseren over de veronderstelde versus de ervaren leefbaarheid.

6c. Innovatie in rollen, houding en instrumenten

In de gesprekken zijn door de partners meerdere rollen aangegeven waarin zij de provincie zouden willen zien. Als medeoverheid zoeken ook wij binnen de participatiesamenleving naar andere vormen van samenwerking en naar de daarbij passende rollen.

Wij willen experimenteeruimte bieden aan actieve en creatieve burgergroepen en gemeenten. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen en ontsluiten van kennis, coaching, faciliteiten, budget of het mee helpen zoeken van de ruimte die de regelgeving biedt.

Ondersteuning van burgerinitiatieven willen we doen door procesondersteuning, begeleiding, coaching (waarschijnlijk deels via ondersteuningsinstellingen); kennis, kunde delen, platform geven en uitwisselen, faciliteren Community of Practice; financiële ondersteuning (subsidie, voucher, andere vormen), zie hiervoor 6d.

Ondersteuning van gemeenten willen we doen door met gemeenten in gesprek te gaan over welke ondersteuning er behoefte is, bijvoorbeeld door meedenken, kennis delen (daartoe zijn we ook

uitgenodigd), COP, procesondersteuning (zoals helpen om leefbaarheidsopgaven te verhelderen vanuit leefbaarheidsmonitoren naar een leefbaarheidsagenda of het ontwikkelen van een rol als participerende overheid). Voor gemeenten willen we geen financiële ondersteuning bieden voor projecten (financiering daarvan is aan de gemeente zelf).

Wij zullen onze rollen mét partners evalueren om ervan te leren voor de volgende keer. Burgerinitiatief vraagt om overheidsparticipatie, daarom willen wij ook van onze partners leren.

6d. Financiering leefbaarheidsinitiatieven

Voor de financiering van leefbaarheidsinitiatieven zetten we ons financiële instrumentarium als volgt in:

- a. We stellen een stimuleringsregeling in voor burgerinitiatieven die bijdragen aan de sociale samenhang in Gelderland. Deze initiatieven
 - pakken een collectief ervaren leefbaarheidsprobleem aan;
 - moeten worden genomen door samenwerkende burgers;
 - moeten raakvlakken hebben met onze kerntaken;
 - stuiten niet op bezwaar bij gemeenten;
 - zijn niet individu-gericht;
 - in de voorwaarden voor subsidie zal worden opgenomen dat de ervaringen met het initiatief moeten worden gedeeld en dat de resultaten overdraagbaar moeten zijn.
- b. Bij het aanpakken van leefbaarheidsopgaven willen we zo nodig gebruik maken van kennis en kunde van andere partijen die hulp en ondersteuning kunnen bieden bij de ontwikkeling of uitvoering van beleid. Financiering daarvan betreft uitsluitend de activiteiten die de partijen voor ons uitvoeren, georganiseerd in een project of programma dat de bevordering van leefbaarheid als doel heeft.
- c. Mochten zich binnen gebiedsopgaven leefbaarheidsvraagstukken voordoen dan onderzoeken wij of deze binnen de context van deze uitvoeringsparagraaf een plek kunnen krijgen, dan wel een afzonderlijke benadering vragen.

Vergeleken met ons (aflopende) beleid op het terrein van het Sociaal Profiel betekent dit:

- We stoppen met de structurele subsidiëring van ondersteuningsinstellingen; in plaats daarvan kunnen instellingen in aanmerking komen voor een projectsubsidie.
- De (tender)regeling 'leefbaarheid en gemeenschapsvoorzieningen' is afgerond.
- We ontwikkelen financieel instrumentarium waarmee wij 'leefbaarheid en burgerinitiatieven' kunnen ondersteunen (met, bijvoorbeeld, subsidies, vouchers, opdrachten).
- We dragen in beginsel niet meer bij aan de totstandkoming van buurt- en dorpshuizen (kulturhusen) tenzij dat onderdeel is van een groter leefbaarheidsplan zoals verwoord in de leefbaarheidsagenda van de betreffende gemeente.

Instellingen kunnen specifieke opdrachten krijgen vanuit burgerinitiatieven (zoals procesbegeleiding, zie 6 c en d). Instellingen kunnen van ons opdrachten krijgen voor specifieke producten, projecten en programma's. Ook gemeenten kunnen instellingen inschakelen.

6e. Monitoring

De rondetafelgesprekken hebben ons een breed inzicht gegeven in de noodzaak, de mogelijkheden en wenselijkheden van ons leefbaarheidsbeleid. Wat we bereiken met onze aanpak voor leefbaarheid willen we daarom in eerste instantie halen uit gesprekken met partners. Daarnaast willen we gebruik maken van monitoring: prestatie-indicatoren (output van beleid) en in beperkte mate effectindicatoren (effecten van beleid). Het meten van de effecten is lastig: er zijn vele factoren van invloed op de ervaren leefbaarheid en het kan lange tijd duren voordat effecten zichtbaar worden. Voor het meten van effecten sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande

monitors zoals de Leefbarometer (Min. BZK), het WoonOnderzoek Nederland (WoON; BZK), de Veiligheidsmonitor (Min. V en J) en de monitors van gemeenten. We starten met de lokale monitors en de Leefbarometer.

7. Het vervolg

Wij stellen, als vervolg op deze visie, het volgende proces voor:

1. In de eerste plaats willen wij onze visie op het Gelders leefbaarheidsbeleid met PS bespreken. Wij willen graag haar opvatting vernemen over de inhoud en instrumenten van ons leefbaarheidsbeleid en van gedachten wisselen over de verdere richting en inrichting ervan.
2. Na vaststelling van de visie gaan we in gesprek met de 'ondersteuningsinstellingen sociaal profiel'. In februari/maart 2016 willen wij met hen bespreken op welke wijze hun aanbod kan aansluiten op de behoefte die wij (dan) hebben om ons beleid uit te voeren en eventueel verder te concretiseren (zie ook paragraaf 6d.c).
3. Na vaststelling van de visie maken wij onder andere met het veld een verdiepingsslag op de volgende thema's:
 - de leefbaarheidsagenda: hoe komt die tot stand en wat is de status?
 - kennis delen over leefbaarheid: welke vormen zijn effectief en wie neemt welke rol daarin?
 - wanneer is een burgerinitiatief een burgerinitiatief?
 - de rol van de provincie op het gebied van leefbaarheid ten aanzien van het vluchtelingenvraagstuk.Wij zullen aansluiting zoeken bij onder andere de gemeentelijke portefeuillehoudersoverleggen zorg&welzijn om met hen te spreken over de leefbaarheidsagenda.
4. In mei 2016 zullen wij PS ons definitieve leefbaarheidsbeleid 2016-2017 voorleggen, waaronder het uitvoeringskader, op basis van de ervaringen in het voorjaar opgedaan. Bij voorjaarsnota 2016 zullen wij het beleid een financiële vertaling geven.
5. Bij VJN 2017 evalueren wij de voortgang van ons beleid en brengen in beeld wat wij inmiddels hebben geleerd over de effectiviteit van het beleid: wat levert het op, waar lopen we tegenaan, welke keuzen moeten we maken? Op basis daarvan stellen we ons de vraag of er nieuwe leefbaarheidsopgaven zijn waaraan de provincie kan bijdragen, en wordt een uitvoeringsprogramma 2018-2019 opgesteld.

Bijlage: Kerntaken gerelateerd aan leefbaarheid

<i>kerntaak</i>	<i>Doel, programma of project (niet uitputtend; bron: Begroting 2016)</i>
1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer	Steengoed benutten (aanpak leegstand, overprogrammering en transformatie), versterken ruimtelijke kwaliteit (Gelderse prijs, luchthavenbesluit Teuge), bevorderen wonen naar behoefte (regionale woonagenda's), gebiedsopgaven, gebiedsontwikkelingsprogramma's en projecten, hoogwaterveiligheid (dijkverbetering, oppervlaktewater- en zwenwaterkwaliteit).
2. Milieu, energie en klimaat	Leefomgeving en bedrijven, mobiliteit (schone lucht en beperking geluidsbelasting), Uitvoering Gelders Energie Akkoord, energiezuinig maken van woningen, duurzame energie.
3. Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden	Aanleg nieuwe natuur en herstelmaatregelen natuur en landschap, beheren en beschermen, vergroten maatschappelijke betrokkenheid (opleiding en inzet vrijwilligers), toeristisch marktaandeel van Gelderland vergroten, concurrerende en duurzame land- en tuinbouw (stimuleren innovaties, herstructurering glastuinbouw), realisatie snel internet.
4. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	Beheer en onderhoud provinciale wegen, versterken van de (sociale en economische) bereikbaarheid in de drie stedelijke netwerken (snelfietspaden, pilots ander vervoer), ontsluiten van (basis)voorzieningen buiten de drie stedelijke netwerken (basismobiliteit landelijk gebied).
5. Regionale economie	Versterken MKB (innovatie en arbeidsmarkt), optimaal benutten bestaande bedrijventerreinen, economische en maatschappelijke kracht van sport versterken (evenementen, talenten ondersteunen, koppeling aan maatschappelijke functies), organisatie Giro.
6. Culturele infrastructuur en monumentenzorg	Versterken van de Gelderse culturele infrastructuur voor 11 programma's, waaronder podiumkunsten, beeldende kunst, mode en vormgeving, bibliotheken en sociale media, festivals, musea en geschiedenis, landgoederen en buitenplaatsen.
7. Kwaliteit van het openbaar bestuur	Investeren in nieuwe vormen van samenwerking, toezicht lokale overheden (financiën en risico's), versterking bestuurs- en samenwerkingskracht, bewustwording thema ondermijnende criminaliteit.